
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הטיות בשיקול הדעת במערכת אכיפת החוק - 61050

תאריך עדכון אחרון 12-10-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: קרימינולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): רותם קדוש נוסבאום

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: KADOSHROTEM@GMAIL.COM

שעות קבלה של רכז הקורס: יום חמישי בין השעות 11:00-12:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

המחוקק הסמיך את בעלי התפקידים במערכת אכיפת החוק (שוטרים, תובעים ושופטים) לחקור, להאשים, להרשיע ולגזור עונש בהסתמך על ההנחה כי הם בעלי יכולת להכריע באופן אובייקטיבי ורציונאלי. בקורס נלמד על מחקרים מתחום הפסיכולוגיה אשר מצביעים על פערים שיטתיים בין מודל הפעולה הרציונלית לבין ההתנהגות האנושית הממשית. היכולת הקוגניטיבית העומדת לרשותנו כבני אנוש מוגבלת בהיקפה. כדי למצות אותה, אנו מפעילים קיצורי דרך מחשבתיים ומשתמשים בכללי אצבע (יוריסטיקות). נתמקד במחקרים של כהנמן וטרבסקי, בהם נמצא כי בשל שימוש ביוריסטיקות בעת ביצוע היסקים בתנאי אי וודאות, מתגלות סטיות שיטתיות מהתנהגות רציונלית. הגישה ההתנהגותית מבקשת ליישם את הממצאים הפסיכולוגיים הללו בזירת אכיפת החוק. תיאוריה זו מטילה ספק בהנחה כי בני אדם מקבלים החלטות באופן רציונאלי. לפי תיאוריה זו ישנם כשלים ביכולת ההסקה של בעלי תפקידים במערכת אכיפת החוק, אשר נובעים ממגבלות המח האנושי. בנוסף, נטען כי בעלי תפקידים במערכת אכיפת החוק אינם אובייקטיביים ולעולם יהיו מושפעים מהחברה בה הם חיים. בקורס נלמד כיצד קבלת החלטות במערכת אכיפת החוק נעשית לעיתים קרובות תחת הגבלות זמן וללא מידע מספיק. בשל כך, הן נתונות להשפעה של דעות קדומות וסטראוטיפיים, המשוכיכים לקטגוריות חברתיות שונות כגון: מגדר, גזע, מוצא וכו'.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס היא להכיר לסטודנטים מחקרים בנושאי הטיות חשיבה המתרחשות כאשר בעלי תפקידים במערכת אכיפת החוק מפעילים שיקול דעת ולהבין כיצד הטיות אלו מובילות להחלטות שונות בהליך הפלילי.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להכיר את הטיות החשיבה השונות.
2. להחשף לאופן שבו הטיות חשיבה משפיעות על קבלת החלטות במערכת אכיפת החוק.
3. להכיר את המחקרים השונים שנערכו בתחום הטיות חשיבה במערכת אכיפת החוק.
4. לרכוש כלים לבחינה ביקורתית של הליך אכיפת החוק.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: פרונטלית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

הצגת נושאי הקורס, דרישות הקורס ומבוא
הנחות מערכת אכיפת החוק והתיאוריה ההתנהגותית
שיקול הדעת של השוטר

הטיות חשיבה – כהנמן וטברסקי
הטיית הזמינות
אפקט הקדימות, הטיית האישור וחשיבת עדר
אשליית התוקף והיוועצות במומחים
הטיות עיגון ושנאת סיכון
ייחוס סיבתיות
הטיית הייצוגיות
אפקט ההילה והטיית הרגש
הכנה למבחן בית

חומר חובה לקריאה:

- שיעור 1: הצגת נושאי הקורס, דרישות הקורס ומבוא
יהושע שטרן, ש' (2016). ממלכת הצללים של מערכת אכיפת החוק הרשעות שווא: היבטים פסיכולוגיים בעבודתו של חוקר משטרה בישראל. קרימינולוגיה ישראלית ו, 65-72.
- שיעור 2: הנחות מערכת אכיפת החוק והתיאוריה ההתנהגותית
בן נון, ח' (2009). הטיות קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות: אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט. שערי משפט 5, 178-182, 189-194, 229-231.
- פישר, ט' (2016). דיני הראיות בראי התיאוריה. עיוני משפט לט, 107.
- שיעור 3: שיקול דעת השוטר
קריאת חובה:
זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיות חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד-לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 177.
- Worden, R.E., & McLean, S.J. (2014). Police discretion in law enforcement. *Encyclopedia of criminology and criminal justice*, 3596-3607.
- Cordner, G., & Scott, M. (2014). Police discretion and its control. *Encyclopedia of criminology and criminal justice*, 3875-95.
- קריאת רשות:
יהושע שטרן, ש' (2016). ממלכת הצללים של מערכת אכיפת החוק הרשעות שווא: היבטים פסיכולוגיים בעבודתו של חוקר משטרה בישראל. קרימינולוגיה ישראלית ו, 72-78.
- Mastrofski, S.D., Jonathan-Zamir, T., Moyal, S., & Willis, J. (2016). "Predicting procedural justice in police-citizen encounters." *Criminal Justice and Behavior*, 43(1), 119-139.
- Goldsmith, A. (2006) "Policing and Law Enforcement." In A. Goldsmith & K. Daly K. (Eds.) *Crime and Justice: A Guide to Criminology* (3d Ed.) 283
- Skolnick, J. H. (2010). "A sketch of the policeman's working personality." *Race, ethnicity and policing: New and essential readings* 15 .
- Skolnick, J. H. (2011). *Justice without trial: Law enforcement in a democratic society*.
- Mastrofski, S.D. (2004). "Controlling street-level police discretion." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 593(1) 100.
- שיעור 4: הטיות חשיבה- כהנמן וטברסקי
טברסקי, ע' וכהנמן, ד' (2005). שיפוט בתנאי אי וודאות : יוריסטיקות והטיות. בתוך ד' כהנמן (עורך), רציונאליות הוגנות, אושר: מבחר מאמרים, 181-193.
- זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיות חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד-לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 177-182.

- D. Kahneman & A. Tversky, *On the Reality of Cognitive Illusions*, 103 *Psychol. Rev.* 582, 583 (1996).
שיעור 5: הטיית הזמנות
קריאת חובה:
בן נון, ח' (2009). הטיית קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות: אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט. *שערי משפט* 5, הטיית הזמנות- עמודים: 207-215.
זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיית חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד- לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 183-185.
Nahari, G. (2012). "Elaborations on Credibility Judgments by Professional Lie Detectors and Lay Persons: Strategies of Judgment and Justification." *Psychology, Crime & Law* 18(6), 567, 575.
Nahari, G. Glicksohn, J. & Nachson, I. (2010). "Credibility Judgments of Narratives: Language, Plausibility and Absorption." *American Journal of Psychology* 123(3), 319.
קריאת רשות:
Masip, J., Alonso, H., Garrido, E., & Anton, C. (2005). "Generalized Communicative Suspicion (Gcs) Among Police Officers: Accounting for the Investigator Bias Effect." *Journal of Applied Social Psychology*, 35, 1046-1066.
שיעור 6: אפקט הקדימות-
זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיית חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד- לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 187-188.
Tetlock, P. E. (1983). "Accountability and Perseverance of First Impressions." *Social Psychology Quarterly*, 46, 285-292.
חשיבת העדר-
זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיית חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד- לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 195-196.
יהושע שטרן, ש' (2016). ממלכת הצללים של מערכת אכיפת החוק הרשעות שווא: היבטים פסיכולוגיים בעבודתו של חוקר משטרה בישראל. קרימינולוגיה ישראלית ו, 85.
Janis, I.L., & Mann, L. (1977). *Decision Making*. New York. Free Press.
הטיית האישור-
Kassin, S. M., Goldstein, C. J. & Savitsky, K. (2003). "Behavioral Confirmation In The Interrogation Room: On The Dangers Of Presuming Guilt." *Law and Human Behavior*, 27, 187-203.
Stelfox, P., & Pease, K. (2005). "Cognition and Detection: Reluctant Bedfellows." In M. Smith, & N. Tilley (Eds.), *Crime Science: New Approaches to Detecting and Preventing Crime* (Pp. 198-207). London: Willan.
יהושע שטרן, ש' (2016). ממלכת הצללים של מערכת אכיפת החוק הרשעות שווא: היבטים פסיכולוגיים בעבודתו של חוקר משטרה בישראל. קרימינולוגיה ישראלית ו, 79-80.
זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיית חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד- לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 190-195.
שיעור 7: אשליית התוקף-
יהושע שטרן, ש' (2016). ממלכת הצללים של מערכת אכיפת החוק הרשעות שווא: היבטים פסיכולוגיים בעבודתו של חוקר משטרה בישראל. קרימינולוגיה ישראלית ו, 78.
Guthrie, C. Rachlinski, J.J. & Wistrich, A.G. (2000). "Inside the Judicial Mind." *Cornell L. Rev.* 86, 777..
Depaulo, B. M., & Pfeifer, R. L. (1986). "On The Job Experience and Skill at Detecting Deception." *Journal of Applied Social Psychology*, 16, 249-267.

Elaad, E. (2003). "Effects of Feedback on the Overestimated Capacity to Detect Lies and the Underestimated Ability to Tell Lies." *Applied Cognitive Psychology*, 17, 349-363.

היוועצות במומחים-

זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיות חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד- לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 188-190.

Engelmann, J.B., Capra, C.M., Noussair, C., & Berns, G.S. (2009). "Expert Financial Advice Neurobiologically "Offloads" Financial Decision Making Under Risk." *Plus One*, 4(3), E 4957.

Alison, L. J. (Ed.) (2005). *The Forensic Psychologist's Casebook: Psychological Profiling and Criminal Investigation*. Devon: Willan Publishing.

שיעור 8: הטיית עיגון ושנאת סיכון

בן נון, ח' (2009). הטיות קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות: אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט. שערי משפט 5, הטיית עיגון עמודים: 215-219, שנאת סיכון עומדים: 219-220.

שיעור 9: ייחוס סיבתיות

מרון, י' (2011). מבט פמיניסטי על דיני הראיות: ה"אמת" הממוגדרת והשתקת הקול השונה. המשפט טו, 97.

זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיות חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד- לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 185-187.

יהושע שטרן, ש' (2016). ממלכת הצללים של מערכת אכיפת החוק הרשעות שווא: היבטים פסיכולוגיים בעבודתו של חוקר משטרה בישראל. קרימינולוגיה ישראלית ו, 81-82.

Rossmo, D. K. (2009). "Cognitive Biases: Perception, Intuition, and Tunnel Vision." In D.K. Rossmo (Ed.), *Criminal Investigative Failures* (Pp. 9-23). Boca Raton, FL: CRC Press.

שיעור 10: הטיית הייצוגיות

בן נון, ח' (2009). הטיות קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות: אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט. שערי משפט 5, הטיית הייצוגיות- עמודים: 195-206.

זליג, ע' ונחשון, י' (2012). הטיות חשיבה בחקירה משטרתית. בתוך פלד- לסקוב, ר' שהם, א' וכרמון מ' (עורכים), הרשעות שווא- היבטים פילוסופיים פסיכולוגיים וארגוניים, 182-183.

קלר, י' (1988). יסודות הפסיכולוגיה הקוגניטיבית (יחידה 10). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. שיעור 11: אפקט ההילה והטיית הרגש

בן נון, ח' (2009). הטיות קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות: אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט. שערי משפט 5, אפקט ההילה בעמוד: 227, הטיית הרגש בעמודים 222-224.

יהושע שטרן, ש' (2016). ממלכת הצללים של מערכת אכיפת החוק הרשעות שווא: היבטים פסיכולוגיים בעבודתו של חוקר משטרה בישראל. קרימינולוגיה ישראלית ו, 78, 82-83.

Jonathan-Zamir, T., Weisburd, D., Dayan, M., & Zisso, M. (2019). "The proclivity to rely on professional experience and evidence-based policing: Findings from a survey of high-ranking officers in the Israel Police." *Criminal Justice and Behavior*, 46(10), 1461-1456, 1468-1474.

חומר לקריאה נוספת:

מפורט בחומר הקריאה של שיעור 3 ו-4.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 90 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 10 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: